

CELÂLEYN TEFSİRİ'NİN AKİF'E NİSPET EDİLEN MEALDEKİ KAYNAK DEĞERİ (FATİHA VE BAKARA SURESİ ÖRNEĞİNDE)

Dr. Murad Seferoğlu

*Konya Büyükşehir Belediyesi Gençlik Spor
ve Eğitim Hizmetleri Daire Başkanlığı,
Gençlik Şube Müdürlüğü, Eğitim Yöneticisi
muradsefer1978@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8775-905X>*

ÖZET

Makalemizin konusu Celâleyn Tefsiri ve Mehmet Akif Ersoy'a nispet edilen meal arasındaki benzerliklerin ve Mehmet Akif'in Celâleyn Tefsirinden istifade boyutunun Fatiha ve Bakara sureleri esas alınarak araştırılmasıdır. Mehmet Akife nispet edilen meal Fatiha suresinden başlayıp Tevbe suresinin sonuna kadar devam etmektedir. O dönemde kaleme alınmış meallerden farklı olarak Mehmet Akif'in mealinde edebi bir dilin kullanılması ön plana çıkmaktadır. Yıllarca Mısır'da gurbet hayatı yaşayarak bütün olumsuzluklara rağmen mealini telif eden Mehmet Akif'in bu eseri çeyrek asra yakın gizli tutulmuştur. Endişelerin ortadan kalkmasıyla yayınlanan meal, dergi, tez, makale ve ansiklopedilerde yerini almış ve araştırmacılarda merak uyandırmıştır.

Mehmet Akif'in Celaleyn tefsirini on dokuz kere okuduğu rivayet edilmektedir. Buna binaen Celaleyn tefsirinin müellifleri olan Mahallî ve Süyûtî'ye de makalemizde yer vermemiz icab etmiştir. Çalışmada öncelikle Celâleyn tefsirinin her iki yazarı, ilmi şahsiyetleri ve Mehmet Akif'in mealı hakkında kısa bilgilere yer verilmiştir. Sonrasında Mehmet Akif'in yaptığı Kur'an mealı ve bu mealindeki izlediği metodu incelenmiştir. Giriş mahiyetindeki bu hatırlatmalardan sonra, Mehmet Akif'in yaptığı Kur'an mealı ile Celâleyn tefsiri Fatiha ve Bakara sureleri bağlamında mukayese edilmiştir. Yapılan bu mukayesede, Mehmet Akif'in Celâleyn tefsirinden ne ölçüde istifade ettiğine ve benzerliklerin ne ölçüde olduğuna dair bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde Mehmet Akif'e nispet edilen mealde Celâleyn tefsirine ait özel ilgi, benzerlik, tercih, referans veya

paralellik gözlemlenmiştir. Fakat Mehmet Akif'in Kur'an mealinde Celâleyn tefsirine yönelik ilgisinin veya bağlılığının körü körüne olmadığını da söylemek gerekir. Mehmet Akif mealinde Celâleyn tefsirinin metodunu harmanlayarak kendine has metot ve üslup kullanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Tefsir, Celâleyn Tefsiri, Mehmet Akif Ersoy, Meal, Akif Meali.*

Giriş

Kur'an-ı Kerim'in müminler için bir hidayet kaynağı olması, onun anlaşılması için her dönemde ele alınmasına ihtiyaç duymuştur. Kur'an'a başvurarak anlamaya çalışan Müslümanlar onu anlamak için çaba sarf etmişlerdir. Böyle bir ihtiyaın ortaya çıkmasıyla Müslüman âlimler Kur'an'ın doğru anlaşılmasını sağlama nedeniyle onu tefsir etmeye gayret etmişlerdir. Tefsir çalışmalarıyla beraber Kur'an'daki mananın düzgün anlaşılması için meal çalışmaları yazmaya da ihtiyaç duyulmuştur. Kur'an'ın bazı ayetlerinde ilme, akla, tefekküre sık sık yer vermesi her dönem için onun rehberliğine ihtiyaın var olması demektir. Bu nedenle Kur'an'ın daha iyi anlaşılması için tefsire ve meal çalışmalarına ihtiyaç duyulur. Çünkü Kur'an ayetlerinin hepsi bütün Müslümanların anlayabilecekleri aıklıkta değildir. Ayetlerin bazıları kolayca anlaşıldığı gibi, bazılarının üzerinde tefekkür etmeye gerek duyulmaktadır.

Mehmet Akif, Türkçe Kur'an tercümelerinin ilk örneklerinden birini vermeye girişmiş ve çalışması yarım kalmıştır. Geçiğimiz yıllarda ilim dünyasına kazandırılan bu meal, hem ilk Türkçe Kur'an çevirilerinden olması hem kritik bir dönemde hazırlanmış olması aısından önem arz ettiği kadar; Mehmet Akif'in edebi ve fikri kişiliği ile de oldukça dikkat çekmektedir. Nitekim eser hakkında bilimsel çalışmalar yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir. Örneğin, Mehmet Akif'in mealiyle ilgili düzenlenen sempozyum şu şekildedir: Recep şentürk (ed.), Direnen Meal Akif Meali Uluslararası Sempozyum (İstanbul : Mahya Yayınları, 2016).

Çalışmamızda Mehmet Akif'in Celâleyn tefsirinden istifade edip etmediği, istifade ettiyse bunun ne ölçüde olduğu incelenerek Mehmet Akif'e nispet edilen mealde Celâleyn tefsiri mukayese edilecektir. Bu araştırmada amacımız, Mehmet Akif'in çokça istifade ettiği Celâleyn tefsirini mealinde

açıkça veya zımnen kullanıp kullanmadığını sorgulamak ve Mehmet Akif'in -Abduh gibi- Celâleyn tefsirini başucu/merkezi konuma oturtup oturtmadığını incelemektir. Zira bazı çalışmalarda Mehmet Akif'in Kur'an ve tefsir misyonu açısından içtimai tefsir anlayışına yakın olduğu dile getirilmektedir (Şen 2015, 192). Bilindiği üzere, Muhammed Abduh (ö. 1905) Tefsîrü'l-Celâleyn'e başvuruyu başlıca referans kaynaklarından biri ve çoğu zaman yeterli kaynak olarak görmüştür (Rızâ, 1947, I/14; Mertoğlu, 2011, XL/297-299). Dolayısıyla bu araştırmamızda şu sorunun cevabını bulmaya çalışacağız: Acaba Mehmet Akif çokça istifade ettiği Celâleyn tefsirini mealini hazırlarken kullanmış mıdır? Mehmet Akif'in Muhammed Abduh (ö. 1905) ve Reşid Rıza (ö. 1935) çizgisinden etkilenişi, meal metoduna yansımış mıdır?

Karşılaştırmaya geçmeden önce Celâleyn tefsiri ve Mehmet Akif'in mealı hakkında kısa bilgiler aktarmak faydalı olacaktır. Bu hatırlatmalardan sonra, Mehmet Akif'in Kur'an mealı Celâleyn tefsiri ile Kur'an'ın ilk iki suresi bağlamında mukayese edilecektir.

1. Tefsîrü'l-Celâleyn

Celâleyn tefsirini ilk olarak tefsir etmeye başlayan Ebû Abdillâh Celâlüddîn Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Ensârî el-Mahallî'dir (ö. 1459). Mahallî (ö. 1459) tefsirine Kehf suresinin başından Nâs suresinin sonuna kadar olan kısmı tefsir etmiş, daha sonra ise Fatiha suresinin tefsirine başlamıştır. Ömrü vefa etmediği için Mahallî (ö. 1459) tefsirinin bundan sonraki kısmını tamamlayamamıştır (ez-Zehebî, 1976, I/334). Mahallî'nin (ö. 1459) vefatından sonra kendisinin öğrencilerinden olan Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es- Süyûtî (ö. 1505) hocasının tefsirini kırk günde tamamlamıştır. Süyûtî (ö. 1505) tefsire Bakara suresi ile başlamış ve İsrâ suresinin sonuna kadar tefsir etmiştir. Mahallî (ö. 1459) tarafından başlatılan ve Süyûtî (ö. 1505) tarafından tamamlanan Tefsîrü'l-Celâleyn'de surelerin sıralamasına baktığımızda Fatiha suresi en sonda yer almaktadır. Süyûtî (ö. 1505), Mahallî'ye ait olan Fâtiha'yı tefsirin sonuna koymuştur (ez-Zehebî, 1976, I/334).

Mahallî (ö. 1459) yazdığı tefsir kısmına çok fazla özen göstererek veciz ifadeler kullanmıştır. Celâlüddîn Süyûtî (ö. 1505) de bu metodu takip ederek hocasına tabi olmuş, farklı bir yol izlememiştir. Çünkü Süyûtî (ö. 1505) hocasının yaptığı üslupla tefsiri tamamlamak istemiştir. Tefsiri tamamlayan müfessir, İsrâ suresinin sonuna geldiğinde tefsiri tamamladığı gün sayısını

kırk gün olarak belirtmiştir (ez-Zehebî, 1976, I/336). Ayrıca Mahallî'nin (ö. 1459) takip ettiği yöntemi netleştirerek, Allah'ın kalamından anlaşılanları izah etmiş, irabı gereken yerlerde irab yapmış, kıraatlere atıfta bulunmuş, veciz ifadelere dikkat çekmiş ve fazla uzatmadan tefsirini telif etmiştir. Dil, üslup ve ihtisar bakımından bir bütünlük arz eden eser sade bir dille yazılmıştır.¹ Eserin kısa malumatından sonra müellifleri hakkında da bilgilere yer vermek gerekir.

Tefsîrû'l-Celâleyn eserini yazmaya başlayan müellif Ebû Abdillâh Celâlüddîn Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Ensârî el-Mahallî'dir (ö. 1459). 23 Eylöl 1389 tarihinde Kahire'de dünyaya gelen Mahallî (ö. 1459) ilk eğitimini babasından ve dedesinden almıştır. Tefsâzân Arapları'ndan olan Mahallî (ö. 1459) Kahire'de yaşamını sürdürmüş, Şafîî, Hanefî ve Malikî âlimlerin ders ve sohbet halkalarına katılmıştır. Tefsir, fıkıh ve usulü, kelâm, Arap dili ve edebiyatı ve mantık dersleri alan Mahallî (ö. 1459), zamanla döneminin önde gelen âlimleri arasında yerini almaya başladı. Çeşitli medreselerde hocalık görevlerini üstelenen Mahallî (ö. 1459) kendisine yapılan devlet kademelerindeki çeşitli görevleri reddetmiş ve bu kademelerde görev almamıştır. Yardımsever, takva sahibi, gösterişten uzak, dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı olan Mahallî (ö. 1459) 28 Ekim 1459 tarihinde vefat etmiş ve Kahire'de aile kabristanına defnedilmiştir. Mahallî'nin (ö. 1459) “Tefsîrû'l-Celâleyn”, “el-Bedrû't-tâli' fi ĥalli Cem'i'l-cevâmi'”, “Şerĥu'l-Varakât fi 'ilmi uşûli'l-fıkĥ”, “Kenzü'r-râğıbîn fi řerĥi Minhâci't-tâlibîn”, “Şerĥu'l-Kavâ'id li'bni Hişâm”, “el-Envârü'l-muğıyye fi medĥi Ĥayri'l-berıyye”, “Şerĥu'l-Bürde”, “Kenzü'z-zehâ'ir” adlı eserleri mevcuttur (Arslan, 2003, XXVII/326-327; Sehâvî, t.y., VII/39-40; Süyûtî, 1967, I/443).

Tefsîrû'l-Celâleyn eserini yazıp tamamlayan Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî 3 Ekim 1445'te Kahire'de doğmuştur. Babası Kemâleddin Ebû Bekir, Süyûtî'yi (ö. 1505) ilim meclislerine götürmüş, Süyûtî (ö. 1505) daha beş yaşındayken vefat edeceğini anlayan Kemâleddin Ebû Bekir oğlunu medresedeki arkadaşlarına teslim etmiştir. İbnü'l-Hümâm (ö. 1457) ve Celâleddin el-Mahallî (ö. 1459) Süyûtî (ö. 1505) ile yakından ilgilenmişlerdir. Sekiz yaşına kadar Kur'an-ı Kerimi ezberleyen Süyûtî (ö. 1505) dönemin önemli âlimlerinin de eserlerini ezberlemiştir. Hadis, fıkıh, tefsir, nahiv, beyân, meânî ve bedî gibi çeşitli İşlami ilimlerde yetkinlik kazanmıştır. Tefsir, hadis, kelam,

¹ Bkz.: Mahallî-Süyûtî, *Tefsîrû'l-Celâleyn* (*Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*), C. I-II, Dâru'l-Ahyâi'l-Kitâbi'l-Arabiyyetü, Mısır, ty.

fıkıh, tarih ve otobiyografi gibi çeşitli ilim dallarında çok sayıda eserler telif eden Süyûtî (ö. 1505) dönemin ilim merkezlerinde de çeşitli görevler üstlenmiştir. Son beş yılını inzivada geçiren Süyûtî (ö. 1505) 18 Ekim 1505'te Nil üzerindeki Ravza adasında vefat etmiş ve babasının kabrinin yanına defnedilmiştir (Süyûtî, 1967, I/336-339; Özkan, 2010, XXXVIII/188-198).

Mahallî'nin (ö. 1459) başlatıp Süyûtî'nin (ö. 1505) bitirdiği Tefsîrü'l-Celâleyn eseri ve bu eserin müellifleri hakkındaki bu kısa malumatlardan sonra Mehmet Akif Ersoy ve mealı konusuna geçebiliriz.

2. Mehmet Akif Ersoy ve Mealı

2.1. Mehmet Akif Ersoy'un Hayatı ve Entelektüel Yolculuğu

Mehmet Akif'in gurbet hayatı boyunca üzerinde çalışıp bitirdiği “Kur'an-ı Kerim Mealı”nın hikâyesi de, dertlerle dolu hayatının, acıklı sonla biten bir başka safhası olmuştur. İkinci devre Millet Meclisi'ndeki dindar mensupların, Diyanet İşleri Başkanlığı adına yapılması için karar çıkarttıkları, Kur'an'ın Türkçe meal ve tefsirinin hazırlanması işinde, mealin yapılması vazifesi, herkesin müşterek arzusu ile Mehmet Akif'e verilmiştir. Mehmet Akif, çok mesuliyetli bulduğu ve çekindiği bu işi, alim arkadaşlarının ısrarları ile kabul edip tamamlamıştır. Ancak 1930'lu yıllarda başlatılan “Dinde Reform” cereyanı, dinin esasını bozucu yayınlar, ezanın aslının kanun zoruyla yasaklanması, okuyanların hapsedilmesi ve Kur'an'ın namazlarda da zorla tercümesinin okutulacağı haberleri, Mehmet Akif'i çok üzdü, bu kötülüğe alet edileceğinden korkmuş ve mealı Türkiye'ye göndermemiştir (Düzdağ, 2006, 11).

Mehmet Akif Ersoy İstanbul'un Fatih ilçesine bağlı Sarıgözel mahallesinde doğdu. Babası, küçük yaşta tahsil için Arnavutluk'un İpek Kazası Şuşisa köyünden İstanbul'a gelen, Fatih Medresesi müderrislerinden Mehmed Tahir Efendi'dir (ö. 1888). Annesi ise aslen Buharalı olup Tokat'a yerleşmiş bir aileden Emine Şerife Hanım'dır (ö. 1926). Emir Buhari mahalle mektebinde ilköğrenimine başlayan Mehmet Akif burada iki yıl okuduktan sonra Fatih Muvakkithanesi'nin yanında ibtidai mektebe yazıldı. İbtidai mektebe başladığı o sene babası kendisine Arapça öğretmeye başlamıştı. Mehmet Akif yazın derslerini Emin Paşa'nın Yakacık'taki köşkünde sürdürmekteydi. Ailece köşkün bir dairesinde kaldıklarından Akif bir taraftan da bu derslere katılmaktaydı (Okay ve Düzdağ, 2003, XXVIII/432-439; Nalbantoğlu, 1981, 6).

Mehmet Akif'in hayatı yedi sekiz yaşından itibaren İbnülemin Mahmud Kemal Bey'le (ö. 1957) birlikte geçmeye başladı. Çünkü Mehmed Tahir Efendi (ö. 1888) Mehmet Akif'le beraber İbnülemin'in (ö. 1957) de hususi hocası idi. Mehmet Akif tahsilini 1889'da bitirdikten sonra evvela mülkiye mektebine girmiş ve birinci sınıfına devam etmiştir. Fakat İbnülemin Bey'in (ö. 1957) yazdığına göre, o kendini, anasını ve kardeşini beslemek için kısa bir yol bulmaya, binaenaleyh mesleğine, meşrebine tamamıyla muhalif olduğu halde o sırada açılan Halkalı Baytar Mektebi'ne girmeye mecbur olmuştur (Çantay, 1966, 14-15; 19-20).

Mehmet Akif, Baytarlık Mektebi'ndeki dört yıllık tahsili sırasında, çoğu doktor ve dindar kimseler olan hocalarından müspet tesirler almış, okulun mescidine de, laboratuvarlarına da aynı şevk ve arzu ile devam etmiştir. Mehmet Akif, okulun bilhassa son iki senesinde şiirle çok meşgul olmuştur. Divan edebiyatına nazire olarak birçok manzume kaleme almış ve arkadaşlarına uzun manzum mektuplar yazmıştır. Mehmet Akif 22 Aralık 1893'te, o zaman "Halkalı Baytar ve Ziraat Mektebi" adını taşıyan "Veterinerlik Fakültesi"nden mezun oldu.

Mehmet Akif 1894 yılında Tabhane Medresesinde İskeçeli Hafız İsa Efendi'ye devam ederek daha önce başlayıp bitiremediği hıfzını tamamladığı, aynı zattan Arapça okuyup "tekmil-i nüsah" ederek icazet aldığı, Lol'lu Fransız Kamil'den de geceleri Fransızca dersleri gördüğü yönündeki bilgiler kendisini tanıyanların hatıralarında bulunmaktadır.

Daha sonraki yıllarda da yakın dostları Ahmet Naim (ö. 1934) ve Mehmed Şevket Beylerle (ö. 1899) en zor Arapça metinleri okuyarak, Ispartalı Hakkı (ö. 1923) ve Baytar İbrahim Bey'le (ö. 1897) Fransızca çalışarak lisan öğrenmeye devam ettiği bilinmektedir (Şengüler, 1992, XX/55-57; Kaytancı, 2007, 20).

2.2. Mehmet Akif Ersoy'un Kur'an'a İlgisi

Mehmet Akif Kur'an'la yakından ilgilenmiş, ayet ve hadislerle dayalı şiirler yazmıştır. Mehmet Akif'in Kur'an'la ilgisi çocukluk, gençlik dönemine kadar uzanmaktadır. Nitekim ilk gençlik dönemi şiirleri arasında, "Kur'an'a Hitap" başlıklı güzel bir şiiri bulunmaktadır (Turinay, 2011, 140-143). Kur'an üzerine düşünmek, çağdaş bir yorumla Kur'an'ı yeni baştan idrak, Mehmet Akif için önemli bir meşgaledir. İşte bu okumaların sonunda Mehmet Akif, daha gençlik yaşlarında Kur'an'la ilgili şöyle mısralar kurmaktadır: "Ya Rab bu nasıl kitab-ı âli, idrake sığışmıyor mealı" Sırf bu şiirle değil yazdığı çeşitli

şiiirlerde de Mehmet Akif'in Kur'an'dan ilham alan, almaya çalışan tarafı dikkati çekmektedir. Kaldı ki, Kur'an'a dönük bu yoğun ilgiye, yeni dönemin genç ulema sınıfının çoğunda da şahit olunmaktadır. Yani Kur'an ilgisi, dönemin yaşlı-genç aydınları için yaygın bir husustur. Çünkü toplumun, aydınların ve yönetimin batı ile teması, batı medeniyetinin ortaya koyduğu bazı durumlar, Kur'an'a ve geleneğe yönelik yeni bir bakışı adeta zorunlu kılmaktadır (Turinay, 2011, 768).

O, Kur'an'ı değerlendirirken, O'nu sadece yüzüne okumak, hatta ezberlemenin yeterli olmayacağını, onu anlamak ve özünü kavramak gerektiğini söylemektedir. Yoksa bir maksat aranmaz mı bu ayetlerde diyerek Kur'an-ı Kerim'e Müslümanların gösterdiği ilgiyi sadece okuyarak yerine getirmeye çalıştıklarını bunun da Kur'an'ın anlaşılmasına yetmeyeceğini ifade etmektedir. Çünkü anlaşılacak okunan ayetlerde insanlar için de hikmetler olduğunu ve onlara ne derece faydalı olacağını ima etmeye çalışır. O, Kur'an'ın ruhunu kendi ruhunda yaşatmaya çalışırken, millete de Kur'an ruhunu canlandırmaya gayret sarf ediyordu. Yine Mehmet Akif Kur'an-ı Kerim'e, ilimle ilişkili olarak bakarken, öncelikle milletlerin yükselme ve ilerlemesinde Kur'an'a bağlı, dindar ve imanlı bilim adamlarının çok yüksek bir mertebeye sahip olduklarını belirtir (İmamoğlu, 1997, 84).

Buraya kadar Mehmet Akif'in görüşlerine yer verdikten sonra diyebiliriz ki, Kur'an onun bütün hayatında yer etmiş ve kendi hayatını Kur'an'a göre tanzim etmiştir. Kur'an'sız bir hayat Mehmet Akif için hiçbir değer taşımamaktadır.

2.3. Mehmet Akif Ersoy'un Tefsire İlgisi

Mehmet Akif Kur'an'a, Sünnete ve tefsire de ilgi duyan çok değerli fikir adamıdır. Ülkemizde özellikle İslami bir düşünce tarzının gelişmesinde Mehmet Akif'in çok büyük gayretleri olmuştur. O, daima İslami çerçeve içinde düşünmüş, yazmış ve yaşamıştır. Onun ilham kaynağı, hep İslam'ın nuru olmuştur. Başka bir ifadeyle o hep Kur'an'ı izah etmiş, yorumlamıştır. Kur'an ise sürekli anlatmaya çalıştığı İslam'ın temel kitabıdır. Bundan dolayı Mehmet Akif bir Kur'an müfessiri ve mütercimidir. Esasen Mehmet Akif sadece bu şekilde dolaylı olarak Kur'an'ı tefsir ve tercümeyle iktifa etmemiş, aynı zamanda belli bazı ayetleri ve sureleri, tefsir usûlü esasları çerçevesinde yorumlamıştır (Aydar, 1996, XXXII/26).

İmparatorluğun sarsıntılı döneminde Mehmet Akif, Eşref Edip'le beraber "Sırât-ı Müstakîm" adlı dergi çıkarıyor. Orada da şiirlerinin yanı sıra,

içinden geçtiğı döneme ve Kur'an'a ilişkin yazılar yayınlıyor. Bu arada Mehmet Akif'in Kur'an tefsir ve tahliline ilişkin düşünceleri de, ilgili dergiden rahatlıkla takip edilebiliyor. Nitekim Sebilürreşad'ın 24 Şubat 1327 tarihli, 183/1 numaralı sayısında çıkan Tefsir-i Şerif başlıklı yazı bu bakımdan önemlidir. Dergi bu yazıda tefsir konusuna önem verdiğini belirtiyor, çeşitli ilim ve fenlere, tarihe, sosyal problemlere dair ayetlerin yeni bir bakış açısı ile tefsiri ile ihtiyacına vurgu yapıyor. Yani ulema sınıfı ve derginin mevcut yazı kadrosu bu yönde bir çalışmaya davet ediliyor. Yeni anlayışa göre yapılmış tefsir dönemlerini dergi yayınlayacaktır. Bu bakımdan yeni dönemin öncelikleri arasında, tefsir konusunun önemli yer tuttuğu ortadadır. Fakat Mehmet Akif, Sırât-ı Müstakim Dergisi çıkar çıkmaz kendisi tefsirler yapmaya kalkışmıyor. İlk önce Mısırlı düşünür Muhammed Abduh'tan (ö. 1905) Asr suresinin tefsirini yayınlıyor. Bilâhare kademe kademe kendisi de bu işe yöneliyor. Nitekim sadece 1912 yılında yeni bir bakışla, 32 ayet ve hadisin tefsirini yaptığı görülüyor (Turinay, 2011, 768-769).

Mehmet Akif, Kur'an-ı Kerim'i iki türlü tefsir etmiştir. Bunlardan biri, manzum, diğeri ise mensur tefsirdir. Bu iki farklı tefsir tarzında da Mehmet Akif, Kur'an ayetlerini mümkün olduğunca özlü, ama aynı zamanda etkili bir şekilde tefsir etmiştir.

Kur'an-ı Kerim, malum olduğu üzere, Hz. Peygamber döneminden itibaren tefsir edilmeye çalışılmıştır. O, hem bir beşer ve hem de bir peygamber olarak, muhataplarını ikna etme yolunu takip etmiş, ayetteki Cenab-ı Hakk'ın muradını belirtmiştir. Bunları bazen tahsis, bazen din, bazen kelimenin Arap dilindeki anlamını teyit, bazen şahısların durumunu ve o zamanki edebi sanatları, izah, bazen beyan ve tatbik, bazen temsil, remz ve işaret, bazen intibaha davet ve insanın psikolojik durumundan istifade etmek suretiyle tefsir etmiştir (Cerrahoğlu, 1979, 233).

Ancak, Kur'an-ı Kerim'i manzum tefsir metoduyla tefsir eden Mehmet Akif, bilinen klasik tefsir metotlarının dışında bir yöntem izlemektedir. O her ayeti yaşanan günlük olaylarla irtibatlandırmakta, bu vesileyle İslam toplumunu içinde bulunduğu buhranlardan kurtarmaya çalışmaktadır. O, bu zikredilen ayetlerle yes'e düşmüyor, düşürmüyor, hep uyandırıyor, cesaretlendiriyor, teşvik ediyor ve moral veriyordu. Onun manzum tefsirinin her satırında, her kelimesinde ifade edilemeyecek kadar büyük bir ihlâs ve samimiyet vardır. Bu açıdan müfessir Mehmet Akif, diğeri müfessirlerden ayrılmış ve tefsirde yeni bir çağır açmıştır.

Mehmet Akif'in mensur tefsirlerinde ise klasik tefsir metoduna paralel bir yöntem izlediğı söylenebilir. Tefsirinin hattıhareketinde belirtilenler,

genelde tefsir usulü kitaplarında bu konuyla alakalı olarak yazılanlarla ve diğer müfessirlerin tefsirlerindeki metotlarını belirtirken beyan ettikleriyle aynı paraleldedir. Mehmet Akif de diğer müfessirler gibi zaman zaman Kur'an'ı, Kur'an'la tefsir cihetine gitmiş, tefsirini yaptığı ayetle yakından alakalı diğer ayetleri de zikretmiştir. İhtiyaç hâsıl oldukça yorumunu hadisler ve sahabeye ait sözlerle tezyin etmiş, ayetlerin sebep-i nüzulünü vermiş, yeri geldikçe bazı lügavi tahlillere girmiş ve daha önceki tefsirlerden nakiller yapmıştır (Aydar, 1996, XXXII/28-33, 36-37).

2.4. Mehmet Akif Ersoy'un Tefsiri

Milli şair Mehmet Akif'in söz konusu eserlerinden başka Kur'an-ı Kerim'in bazı ayetlerinin tefsirine dair yazıları da vardır. Dini konulu bu yazıların yanı sıra, Balkan Harbi ve Milli Mücadele yıllarında değişik camilerde verdiği vaazları ile irad ettiği hutbeleri de mevcuttur.

Mehmet Akif'ten bahsedilirken yıllardan beri hep onun şairliği üzerinde durulmuştur. Hâlbuki şairliği ile beraber hem müfessir hem de bir mütercimdir. Başmuharrirliğini yapmış olduğu Sırat-ı Müstakim ve devamı olan Sebilürreşad mecmualarında seri yazılar yazmıştır. Bu yazıların bir kısmı Kur'an tefsiridir, bir kısmı ise tercümelerdir. Şairin mev'ıza ve hutbeleri de bu dergilerde basılmıştır. Günümüzde ise Mehmet Akif'e ait olan ayet tefsirleri, meal çalışmaları, mev'ızeleri ve hutbeleri hakkında müstakil kitaplar neşrolunmuştur. Şair bu çalışmalarında ayetler kısmında İslam'la, toplumla, insanla, dinin öz mahiyeti ve mükellefiyetleri ile ilgili ayetler ve mefhumlar üzerine önemle dikkatleri çekmektedir (Özalp, 1968, 5-115; Abdülkadiroğlu, 1992, 11-93).

Mehmet Akif tefsir ettiği ayetlerde günün hâdiseleri ile ilgili ayet ve hadisleri ele alarak açıklamalarda bulunmuştur. Bunlar arasında manzum tefsir metoduyla yaptıkları Safahat'a alınmıştır ve elli altı parçadır (Düzdağ, 1989, 27-28).

Mehmet Akif, kendisi bizzat Kur'an'ı tefsir ettiği gibi, Muhammed Abduh (ö. 1905) gibi zatların tefsirle ilgili eserlerini de tercüme etmiştir. Nitekim Muhammed Abduh'un (ö. 1905) Asr suresinin tefsirini Sebîlürreşad Dergisi'nde yayınlattmıştır. Kendisine ait tefsir yazıları ise altmışa yakındır. Bunlardan yirmiye yakını manzum, diğerleri ise mensur haldedir. Bununla beraber, daha önce de belirtildiği gibi, Mehmet Akif'in Safahat'ındaki hemen hemen bütün şiirleri birer tefsir olarak değerlendirilebilir. Ayrıca dikkatlice

incelendiğinde, onların her birinin Kur'an ayetleriyle irtibatlı olduğu fark edilmektedir (Aydar, 1996, XXXII/27-28).

2.5. Mehmet Akif Ersoy'un Vaazları

Büyük fikir adamı Mehmet Akif bütün hayatını, sanat ve kabiliyeti uğrunda harcamış bir dava adamıdır. O bir İslamcı idi. Bütün düşüncesi ümmetin ıslahı ve tahakkuku için çalıştığı İslam nizamı idi. Milli şair hayatının her anını, davasına yakışır şekilde maddi ve manevi bütün imkânlarını sarf ederek yaşıyordu. İşte bu asıl dava adamının ölçüsü ve gayesidir (Düzdağ, 1979, 167; Tansel, 1991, 57-61).

Büyük şair ruhunun derinlerini gazetelerde neşretmekle yetinmiyor, cami kürsülerine çıkıyor, on binlerce cemaat huzurunda şiirlerini okuyor, yurdun kanlı manzaralarını nazarlarda tecessüm ettiriyordu.

Şiirlerinde, makalelerinde, hutbelerinde her tarafta öyle birer ayet seçerdi ki o şimdi nazıl olmuş zannedilirdi. Ayeti okurken bütün kalpler haşyet içinde kalırdı. Bir gün merhum şair, Fatih kürsüsünden şu ayeti kerimeyi okudu: *“Habibim de ki: Ey mülkün sahibi olan Allah'ım, sen mülkü dilediğine verirsın, sen mülkü dilediğinin elinden alırsın, sen dilediğini aziz edersin, sen dilediğini zelil edersin, hayır yalnız senin elindedir, sen, hiç şüphe yok ki her şeye kadırsın.”* (Al'i İmran, 3/26).

Ayeti kerimeyi kesik kesik, müthiş bir ahenk ile okuyan Mehmet Akif ondan sonra bu muazzam şiiri irşad etmiştir.¹ Ayeti kerimenin arkasından şiirini adeta şerh ederek açıklayan Mehmet Akif'i, camiye dolduran binlerce cemaat dikkat ve haşyet içinde dinliyorlardı (Edip, 1960, I/68-71). Görüldüğü üzere şair Mehmet Akif milli mücadeleye kalemiyle olduğu gibi bizzat Anadolu'ya geçip vaazlar vererek de katılmıştır.²

2.6. Mehmet Akif Ersoy'un Makaleleri

Mehmet Akif Sırat-ı Müstakim ve Sebilürreşad Dergilerinin muhtelif sayılarında, gerek bazı sosyal konularda, gerek din ve edebiyat üzerine pek çok yazı yazmıştır. Bunlardan bir kısmı şahıs ve kitap tanıtma şeklindedir, bir kısmı da milli şairimizin edebi görüşlerini ortaya koyar.³

¹ Şiirle ilgili geniş bilgi için bkz.: (Turinay 2011, 770).

² Konuyla ilgili daha geniş bilgi için bkz.: (Şengüler 1992, IX, 179-341).

³ Makaleler hakkında geniş bilgi için bkz.: (Şengüler 1992, V, 1-305).

Diğer taraftan Mehmet Akif, Müslüman kadını hakkında tetkikat, hadikaifkriye, Müslümanlıktaki esaslar, sayü amelin nazarı İslamdaki mevkii, din ve ilim, ataletin intaç ettiği fenalıklar, din nedir, kaza ve kader, dinin müsaadekarlığı, Müslümanların esbabı inhitatı, fezail ve rezail, şeref, zikri cemil, mülkü muhafaza esbabı, milletin mazisi, hali ve hastalıkları çaresi, Hıristiyanlık ve Müslümanlık, taassub vs. gibi ehemmiyet kesb eden mevzulara da ilgi uyandırmıştır. Mehmet Akif bazı makalelerinin altına “Sa’dî” namı müstear ile imza atıyordu. Şair Gülistan şairi Sa’dî’yi çok sevdiği için onun ismini almıştı.

Sırat-ı Müstakim’in gerek Türkiye’de, gerekse de İslam âleminde, büyük şöhret kazanmasına, hiç şüphe yok ki, şairin bu kıymetli yazıları ve şiirleri sebep olmuştur (Edip, 1960, I/8).

Çeşitli içtimai, edebi, tarihi ve dini meselelerin ele alındığı bu yazılarında Mehmet Akif’in geniş dünya görüşü, bilgisi, kültürü ve nüktesi bu yazılarında çok iyi görülmektedir (Düzdağ, 1989, 28).

2.7. Mehmet Akif Ersoy’un Meali

Bilindiği gibi Mehmet Akif 1925 Ekiminde Türkiye’den ayrılır ayrılmaz, Kur’an meali üzerine çalışmaya başlamıştır. Başlangıçta çok hevesli olmasa bile bu görevi, yeni kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı yetkililerinden Ahmed Hamdi Akseki’nin (ö. 1951) ve Darülfünun hocalarından dostu Ahmet Naim’in (ö. 1934) ısrarı üzerine kabul etmiştir. Büyük Millet Meclisi’nin aldığı kararla (25 Şubat 1925) daha Mehmet Akif Mısır’da iken ortaya çıkan bu görev, hemen her çevre tarafından önemsenmiş ve bu işi en iyi Mehmet Akif’in yapabileceği hususunda da ortak bir kanaat hâsıl olmuştu. Dolayısıyla bu büyük projeye göre Mehmet Akif bir Kur’an meali hazırlayacaktı. Yukarıda da belirtildiği gibi Mehmet Akif’in Türkiye’de bulunmadığı bir sırada ortaya çıkan Kur’an meali hazırlama görevi, şairin Türkiye’ye dönüşünde kendisine intikal ettirilmiş, ardından da Mehmet Akif 1925 Ekiminde Türkiye’den kesin ayrılışını gerçekleştirmiştir. Fakat çok dar bir çevre dışında kimsenin bu ayrılışın son ve kesin olduğu hakkında bir bilgisi bulunmamaktadır. Çoğu çevreler Mehmet Akif’in rahat çalışabilmek ve kaynaklara da daha kolay ulaşmak için Mısır’a gittiği kanaatindedir (Turinay, 2011, 1301; Cündioğlu, 2000, 13).

Mısır’daki meal yazma faaliyetlerini merhum Mahir İz Bey’e (ö. 1974) 25 Ocak 1926’da yazdığı bir mektubundan anlıyoruz. Hatta Mehmet Akif bu mektubunda meal çalışmasının kendisini şiir yazmaktan da alıkoyduğunu

bildiriyor. 30 Haziran 1927 tarihli mektubunda ise şu satırlara rastlanmaktadır: “Yarıya geldim, kalan yarısının daha çabuk biteceğine kaniim. Ancak sağ olur da ikmal edebilirsem, sonra bir altı yedi ay kadar da, tashihi, tadili, tebyizi için lazım.” 17 Aralık 1929’da mealinin bittiğini haber veriyor: “Tercüme bitti ama tebyizi (temize çekilmesi) bitmedi. Bakalım o mu benden evvel bitecek, yoksa ben mi ondan evvel biteceğim?” (Düzdağ, 1989, 64).

Fakat 1930 başlarından itibaren Türkiye’den kendisine ulaşan menfi haberler üzerine, Mehmet Akif’in kafası iyice karışmıştır. Bu haberler genellikle ezanın Türkçeleştirileceğı, namazların Türkçe meallerle kıldırılacağı şeklindeki duyumlardır. Kendisine ulaşan haberlerden oldukça rahatsız olan Mehmet Akif, yaptığı çalışmanın hayra vesile olmayabileceğı kanaati ile üzerindeki vazifeyi Diyanet İşlerine iade için yollar aramaya kalkışır. Bu husustaki kararını 5 Ocak 1931 tarihli mektubu ile dostu Eşref Edip Bey’e (ö. 1971) bildirir (Turinay, 2011, 1301).

Mehmet Akif, 1936’da hastalanarak yurda dönerken, Kur’an mealini, dostlarından müderris İhsan Efendi’ye (ö. 1961) bırakmış, “Dönersem alırım, dönmezsem yakarsın.” diye vasiyet etmiştir.

Neden böyle yaptığı hakkında, Şefik Kolaylı Bey’in (ö. 1976) 31 Aralık 1950 Pazar günü Ankara Halkevi’nde yapılan Mehmet Akif’i anma günü yaptığı konuşmasında açıklama vardır: “Mehmet Akif’ten Kur’an-ı Kerim’in Türkçeye tercüme edilmesi istenmiş, Diyanet İşleriyle mukavele yapılmış ve bir miktar da avans destek verilmişti. Maddi destek ile telif ve tercüme yapmayı hisleriyle bağdaştırmayan Mehmet Akif, önce parayı geri vererek mukaveleyi bozdu. Sonra da yaptığı tercümeyi beğenmediğini ileri sürerek göndermedi. İstanbul’a geldiği zaman bu meseleyi sorduk:

“Tercüme güzel oldu, hatta umulduğundan daha iyi. Lakin onu verirsem, namazda okutmaya kalkacaklar. Ben o zaman Allah’ımın huzuruna çıkamam ve peygamberimin yüzüne bakamam.” dedi (Şengüler, 1992, XX/217-218; Düzdağ 1979, 24; Cündioğlu 2000, 159; Kabaklı, 1970, 37).

Netice itibari ile Mehmet Akif hakkında bunca ulaştığımız kaynakların verdiği bilgilere esasen diyebiliriz ki, Mehmet Akif’in vefatından İhsan Efendi’nin (ö. 1961) vefatına kadar geçen yirmi beş yıl boyunca, meselenin meraklısı ve hamiyet sahibi insanlar tarafından mealin görülmesi ve korunup çoğaltılmasına dair hiçbir şey yapılmadığını düşünmek de aslında biraz uzak bir ihtimaldir.

Mehmet Akif Mısır’dayken meal çalışmalarının son şeklini beraber gözden geçirdiğı Mehmed İhsan Efendi (ö. 1961) emanet aldığı Mehmet

Akif mealini vefatına kadar kimseye vermediği mealı yakmamış, kendi el yazısı ile ikinci bir nüshasını çıkarmıştır. Ölümünden kısa bir süre önce mealı yazdığı defterlerin yer aldığı çekmeceyi oğluna göstererek vefatından sonra defterleri yakmasını istemiştir. Mehmed İhsan Efendi (ö. 1961) bu tavrıyla muhtemelen hem Mehmet Akif'in vasiyetini yerine getirmeyi hem de yakma işini başkalarına havale ederek eseri kurtarmayı arzulamıştır. Ancak şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'nin (ö. 1954) oğlu İbrahim Bey'in ısrarı üzerine mealin her iki nüshası da yakılmıştır (Derman, XXVIII/490-491).

Çalışmamızda esas konumuz, Mehmet Akif'e nispet edilen mealde Celâleyn tefsirinden ne kadar yararlandığını tespit etmektir. Şöyle ki, bu konu ile ilgili kaynak taraması yaptığımızda birkaç eserde Mehmet Akif'in Celâleyn tefsirini defalarca okuduğunun şahidi olduk. Mehmet Akif'in bu hatırası kaynaklarda şöyle anlatılıyor:

19 Kasım Cuma sabahı, kahvaltı sırasında, Kastamonulu Hafız Ömer Efendi (ö. 1952) bir şeye dikkat etti. Akif Bey, Ankara'dan gelirken beraberinde bir kitap getirmişti ve onu yanında taşıyordu.

Daha sonraki yıllarda ilmi, ahlaki ve Kur'an okumadaki kudreti ile meşhur olan ve Fatih Camii imametinde bulunan Hafız Ömer Efendi, şunları anlatıyor:

"Kastamonu'da Nasrullah Camii'nde, Sevr Muahedesi aleyhinde meşhur mev'ızasını irad ettiği Cuma günü sabahı, merhumun mektep arkadaşı Kastamonu Maden Müdürü Hasan Bey'in evinde sabah kahvaltısına davetli idik. Orada yanında bir kitap gördüm. Ne olduğunu sordum: "Tefsir-i Celaleyn" olduğunu söyledi ve ilave etti:

– Bunu daima yanımda taşır, Kelam-ı Kadim gibi okurum. Şimdiye kadar on sekiz defa hatmettim. Şimdi on dokuzuncu hatme devam etmekteyim." (Düzdağ, 2009, 136; Cündioğlu, 2000, 32; Düzdağ, 1989, 78).

İşte Mehmet Akif'e, bütün Müslümanların inanmasının sebebi buydu. Mehmet Akif, söylediğinin gerçekten eri idi. O, inandığını söylüyor ve söylediğini yapıyordu. On iki yıl, yayınladığı şiir ve yazıları ile halkın fikrine, imanına ve ıstıraplarına tercüman olmuştu. Mehmet Akif'in Celâleyn ile ilgili irtibatına geçmeden önce Muhammed Abdüh (ö. 1905) ve Reşid Rıza (ö. 1935) gibi isimlerin Mehmet Akif üzerindeki tesirine göz atmak faydalı olacaktır.

Mehmet Akif'in, Muhammed Abdüh (ö. 1905) ve Reşid Rıza (ö. 1935) gibi İslam dünyasının tanınan fikir önderlerinin görüşlerini inceleyip yer yer tercümesinde yer vermesi aynı mefkûre için kendi fikirleriyle uyuşan

kimselerin düşüncelerini benimsediğinin göstergesi olarak kabul edilebilir. O halde zikredilen isimlerin temsil ettiğı ictimâî tefsir tarzının Mehmet Akif tarafından da kabullenildiğini ifade etmek yanlış olamayacaktır. Başka bir ifade tarzıyla, Mehmet Akif'in kendi çalışmasına en uygun yaklaşımı bu isimlerin görüşlerinde ve eser tarzlarında bulduğunu söyleyebiliriz. Örneğin ictimâî tefsir akımının önde gelen metinlerinden “Menar” tefsirinin mukaddimesinde vurgu yapılan hususlar ile Mehmet Akif'in Sebilürreşad'daki tefsir yazıları dizisinin tanıtım yazısında öne çıkarılan bazı noktalar karşılaştırıldığında bunların öz itibariyle birbiriyle örtüştüğü anlaşılabılır. Mesela Mehmet Akif'in tanıtım yazısının¹ ilk maddesinde geçen “Ulûm ve funûna, tarihe, hayat-ı ictimâîye ve maişetimize temas eden bazı âyât-ı celîle mevzû-i bahsedilerek dirâyeten ve rivâyeten mütalaa edilecek vesâir lisanlarca bu yolda yazılan âsâr-ı tefsiriyenin mühim görülen ve nikat-ı mâ'ruzaya tevâfuk eden yerleri tercüme olunacaktır.” ilkesi, “Menar” tefsirinde geçen “Tefsirde birinci amaç Kur'an'a bir hidâyet kitabı olarak yaklaşmak ve bizzat kendisi hakkında yine içinde bulunan ayetlerin nitelemesini ön plana çıkararak ona önem vermek, onun uyarıcı-müjdeleyici, yol gösterici, ıslah edici özelliklerini esas almak olacaktır... Sonra içinde yaşadığımız çağın gereklerine yönelinecektir.” (Rıza, 1947, I/10-11) ilkesiyle neredeyse aynı yolda buluşmaktadır.

3. Mehmet Akif'in Kur'an Mealinin ve Mealindeki Metodunun Tefsîrû'l-Celâleyn'le Mukayesesi

Mehmet Akif'in Kur'an hakkındaki görüşlerini eserlerine bakıldığında en bariz şekilde görmek mümkündür. En önemli eserlerinden olan Safahat'a bakıldığında şiirlerinin Kur'an'dan ilham alarak ve Kur'an'ın belirlediğı ahlaki ölçülere ağırlık verilerek telif edildiğı çıplak gözle görülmektedir. Ayrıca Mehmet Akif'in Safahat'ında Allah'a yaklaşma, Allah sevgisi vs. gibi Kur'anî yönleriyle ağır basan şiirlerinden onun Kur'an'a ne kadar bağlı olduğunu görebiliriz. Şiirinde Bakara suresinin 286. ayetine yaptığı yorumuna baktığımızda Mehmet Akif'in Kur'an'a olan bağlılığını görebiliriz:

رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا

¹ Mehmet Akif Ersoy'un tanıtım yazısı için bakınız.: (Ersoy 1912, VIII-I, 183-1, s. 5).

“Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır yük yükleme!” (Bakara 2/286)

Ey bunca zamandır bize haddimizi bildiren Allah;
 Ey İslam dünyasını ezen, inleten Allah!
 Bizler ki senin verdiğin ilahi söze inandık;
 Bizler ki bin üç yüz bu kadar yıl seni andık;
 Bizler ki, insanlar bir sürü puta taparken,
 Yıktık o yaman eş koşmayı, devirdik sonsuza dek;
 Bizler ki birer hamlede kuruntuları bitirdik,
 Mabedlere, gerçek Tanrı'yı getirdik;
 Bizler ki senin adını dünyaya tanıttık... (Bek, 2007, 459).

Mehmet Akif'in Mısır hayatını, oradaki meşguliyetini, Kuran mealini yazmaya ne zaman başladığını ve ne zaman bitirdiğini, ayrıca meal yazma sürecinde nelerin olup bittiğini Mehmet Akif'in güvenilir belgeleri sayılan Mısır'dan İstanbul'daki dostlarına yazdığı mektuplarından öğrenmek mümkündür (Şengüler, 1992, IX/355-556).

Kuran'ın dokuz suresini kaplayan ve Mehmet Akif'e nispet edilen meal incelendiğinde dikkat çeken hususlar karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki, mealde çevirilerin sade ve anlaşılır bir üslupta kaleme alındığı, sanki karşısında bir insan varmış gibi Kuran'ı insan hayatına hitap eden akıcı bir üslupla açıkladığına şahit oluruz. Mehmet Akif, şairlik kisvesinin etkisiyle yapmış olduğu mealinde şairane bir üslup ve edebi bir tavrın göze çarptığı görülmektedir. Mehmet Akif tarafından meali yapılan Bakara suresinin 266. ayeti Mehmet Akif'in mealde kullandığı edebi dile en güzel örnektir.

أَيُّدُ أَحَدِكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ
 وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ
 تَتَفَكَّرُونَ

“Acaba içinizden biri arzu eder mi ki, altından ırmakları akan hurmalık, bağlık bir bahçesi olsun, içinde kendisi için mahsulün her türlü bulunsun; sonra, üzerine ihtiyarlık çöksün ve çocukları kudretsiz iken alevli bir kasırga isabet ederek bahçesi yansın? İşte düşünür, ibret alırsınız diye Allah'ı Zülcelâl ayetlerini sizlere böyle açık açık bildiriyor.” (Şentük 2012, 92).

Yine Mehmet Akif, mealinde Türk dilinin zengin kelime hazinesinden istifade ederek bütünlük ifade eden cümleler kullanmıştır. Ayrıca mealde bazı kelimelerin alternatif manası parantez içerisinde gösterilmiştir. Bakara suresinin 90. ayetinin mealini buna örnek gösterebiliriz.

يُنَسِّمَ اسْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَغْيًا أَنْ يَنْزِلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ فَبَاؤُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ

“Allah’ın, kendi fazlını (*ihsanını*=*vahyini*=*lütfunu*=*keremini*) kullarından dilediğine indirmesini kıskanıp da Allah’ın indirdiğini inkâr etmeleri nefislerinin helaki pahasına aldıkları ne çirkin bir akıbetdir ki bu suretle gazap üzerine gazaba uğradılar.” (Şentük, 2012, 92).

Kaynaklarda verilen bilgilere dayanılarak Celâleyn tefsirinde herhangi bir görüş, tercih veya anlatmak istediği bir mananın Mehmet Akif’in mealinde bulunup bulunmadığı veya mezkûr mealde tefsir arasında herhangi bir ortak nokta, istifade ettiği düşünülen ayetler varsa onların tespit edilmesi çalışmanın en önemli konularındandır. Söylenilen bu esaslara dikkat edilerek tespitler yapılmıştır. Şöyle ki kaynaklarda rastlanılan Mehmet Akif’in, Celâleyn tefsirini defalarca okuduğu iddiası Mehmet Akif’e nispet edilen mealde tespit edebildiğimiz kadarıyla tefsir-meal kaynak değeri ile örtüşmekle beraber incelenen bazı ayetlerde böyle bir durum söz konusu değildir. Bu duruma Bakara suresinin 169. ayetinin mealini örnek verebiliriz.

إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Celâleyn tefsirinde bu ayet; “Sizlere ancak kötü ve de pek çirkin şeyleri emreder. Ve Allah’a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi emreder.” (Yılmaz 2013, 24) şeklinde verilirken; Mehmet Akif’in meal çalışmasında “Sizlere ancak çirkin ve murdar işleri, bir de Allah’a karşı bilmediğiniz sözleri emreder.” (Şentürk, 2012, 52) şeklinde ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere yapılan çalışmalarda afakî bir farklılık söz konusu olmamıştır. Zira Celâleyn tefsirini kendisine başucu kitabı edinen Mehmet Akif’in Celâleyn tefsirinden etkilenmemiş olması imkânsızdır. Ancak bu şu demek değildir ki, tamamen Celâleyn tefsirine bağlı kalarak meal çalışmasında bulunmuştur. Mehmet Akif edebi kimliğin vermiş olduğu yapıyla mealinde kendi tavrını korumuş, Celâleyn kokusunu da hissettirmiştir. Bakara suresinin 223. ayetinde Celâleyn tefsirinin ve Mehmet Akif’in meal çalışmasının ifade biçimi olarak birbirinden farklarının olduğunu görmek de mümkündür.

يَسْأَلُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَتَىٰ شَيْئَكُمْ وَقَدِمُوا لِأَنْفُسِكُمْ وَأَتَقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مَلَائِكَةٌ وَبَشَرٌ الْمُؤْمِنِينَ

Bu ayetin mealî Celâleyn tefsirinde şöyle verilmiştir: “Kadınlarınız sizin için bir tarladır. Dolayısıyla bu ekim yerinize nasıl isterseniz öyle varın. Ve kendiniz için takdim edin. Ve Allah’tan sakınınız. Ve biliniz ki sizler şüphesiz onun huzuruna varacaksınız. Ve müminleri müjdele.” (Yılmaz 2013, 34).

Aynı ayetin mealini ise Mehmet Akif şu şekilde vermiştir: “Kadınlarınız sizin için tarladır. Tarlalarınızı dilediğiniz gibi ekin ve istikbaliniz için hayırlar biriktirin. Allah’tan korkun, karşısına çıkacağınızı da bilin.” (Şentürk, 2012, 72).

Mehmet Akif Ersoy’un mealine baktığımızda Celaleyn tefsirine benzerliğin olduğunu farklı örneklerde de görmek mümkündür. Bu benzerlik kelimenin eş anlamlarının yazılması veya aynı anlama gelen ifadelerin kullanılması şeklindedir. Mesela Celaleyn tefsirinde Bakara suresinin 30. ayetinde geçen وَيَسْفُكُ الْمَاءَ ifadesi “kanlar dökecek” şeklinde anlamlandırılırken; Mehmet Akif’in mealinde bu ifade “kanlar akıtılacak” şeklinde anlamlandırılmıştır. Yine aynı ayette geçen أَتَجْعَلُ ifadesinin Celaleyn tefsirinde “kimseyi mi yaratacaksın?” şeklinde, Mehmet Akif’in mealinde ise “mahluk mu yaratacaksın?” şeklinde anlamlandırılmıştır (Şentürk, 2012, 15; Yılmaz, 2013, 5). Buna benzer bir örneği daha vererek yetinebiliriz. Bakara suresinin 132. ayetinde geçen إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ ifadesinin anlamı Celaleyn tefsirinde “Allah size İslam dinini seçti.” şeklindeyken; Mehmet Akif’in mealinde “Allah size İslam’ı seçti.” şeklindedir. Bu örneklerden de görüldüğü üzere Mehmet Akif mealî ile Celaleyn tefsirinde ufak farklılıklarla benzerlikler mevcuttur (Şentürk, 2012, 43; Yılmaz, 2013, 19).

Mehmet Akif mealî ve Celaleyn tefsiri arasındaki benzerlik veya farklılıklara başka örnekler vererek mukayese etmeye devam edelim. Bakara suresinin 135. ayetinde geçen نَصَارَى ifadesi Celaleyn tefsirinde “Hıristiyan” şeklinde tercüme edilirken, Mehmet Akif’in mealinde “Nasrani” şeklinde ifade edilmiştir (Şentürk, 2012, 44; Yılmaz, 2013, 20). Başka bir örnekte ise Celaleyn tefsirinde Bakara suresinin 145. ayetindeki أُمَّة kelimesinin anlamı “millet” olarak geçerken, Mehmet Akif’in mealinde bu kelimenin anlamında “ümme” kelimesi tercih edilmiştir (Şentürk, 2012, 47; Yılmaz, 2013, 21).

Fatiha suresinin Celâleyn ve Mehmet Akif yorumlamasını mukayeseli bir şekilde ele alacak olursak:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (١)
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (٢)
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (٣) مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ (٤)

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾
 اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾
 صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ
 غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٧﴾

Celâleyn;

“Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla. Bütün hamdler âlemlerin rabbi olan Allah’a aittir. O rahman ve rahimdir. Din gününün sahibidir. Sadece sana ibadet ederiz. Ve sadece senden yardım isteriz. Bizi doğru yola hidayet et. Kendilerine ihsanda bulunduklarının yoluna, gazaba uğramışların ve sapıtılmışların yoluna değil.” (Yılmaz, 2013, 1).

Mehmet Akif;

“Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla. Hamd ancak Allah’ın; o Rabbü’l-âlemin, o hem Rahman hem Rahim, o kıyamet gününün sahibi Allah’ındır. İlahi! Kulluğu Sana ederiz, yardımını senden isteriz. Bizleri doğru yolun, o nimetine kavuşanların tuttuğu yolun yolcusu et. Gazabına uğrayanların, yanlış gidenlerin saptığı yolun yolcusu etme. Âmin.” (Şentürk, 2012, 4).

Celâleyn tefsirinden aldığımız Fatiha suresinin meal çevirisi ile Mehmet Akif’in çalışmasında ilk göze çarpan nokta, aynı manaya delalet eden açıklamalarda bulunulması Arap dilinin mezkûr isimler tarafından ustaca kullanıldığının nişanesidir. Ancak Mehmet Akif’in meal çalışmasına bakıldığı zaman görülecektir ki şairane üslup ön plandadır. Karşısında biri varmış gibi sohbet havasını temsil edecek anlatımı Celâleyn tefsirinden eserini farklı kılmaya etkindir. Bu sebeptendir ki Mehmet Akif, Celâleyn etkisini kendi tavrı ile harmanlamıştır.

Yani araştırma sonucunda her iki eser karşılaştırma yapıldığında Mehmet Akif’in yazdığı mealinde Celâleyn tefsirinden etkilendiği de tespit edilmiştir. Sonuç olarak denilebilir ki, Mehmet Akif her ne kadar Celâleyn tefsirini defalarca okumasından kaynaklı mezkûr tefsire ait özel bilgi, benzer taraflar, tercih, görüş veya anlatılmak istenen bir manaya mealde rastlıyor olsak da Mehmet Akif’in Celâleyn ile aynı mantıkla çalışma yaptığını söylemek doğru olmayacaktır. Başucu kitabı yaptığı eserden etkilendiğini söyleyebildiğimiz Mehmet Akif, körü körüne mezkûr esere bağlı kalmamış, kendi tavrını ön plana çıkaracak bir meal ortaya koymuştur.

Sonuç

Çalışmada Mehmet Akif'in Celâleyn tefsirinden istifade edip etmediği, istifade ettiyse bunun ne ölçüde belirgin olduğu ve ne düzeyde olduğu incelendi. Mehmet Akif'in Kur'an ve tefsir algısını anlama amacıyla hayatı, eserleri ve telif ettiği Kur'an mealindeki metodu hakkında kısa bilgiler verildi.

Milli şair hayatı boyunca Müslümanların akıllarını ve kalplerini harekete geçiren güzel şiirler yazmış ve halkı şuurlu olmaya, uyanık olmaya davet etmiştir. Ferdi, içtimai ve dini yaşayışıyla örnek olan Mehmet Akif özellikle toplumun müspet yönde ilerlemesi, dini ahkâmları doğru şekilde anlamaları için büyük gayretler sarf etmiştir. Bu özelliğini Mehmet Akif'in yaşadığı dönemde bazı surelerin tefsirini yaptığından ve kürsülere çıkarak halka vaazlar hitap etmesinden görmek mümkündür.

Dönemin problemleriyle ilgilenen Mehmet Akif, bir yandan İslam âleminin kurtuluşu için çözüm yolları arayışında olmuş, diğer yandan da kendini yetiştirmeye vakit ayırmıştır. Hayatına bakıldığında, Mehmet Akif'in bu gayretinin sebebinin şüphesiz ki ailesi, çevresi ve yaşadığı dönemin sıkıntılarının etkisi olarak görülmüştür. Şöyle ki, hayatı hakkında yazılmış kaynak eserlerde Mehmet Akif'in görüş ve düşünceleriyle her zaman aktif olduğu görülmüştür.

Bununla birlikte milli şair Mehmet Akif Arapçaya olan vukufiyeti ve Kur'an'a ilgisi sebebiyle Kur'an-ı Kerim'i Türkçeye çevirme işini üstlenmiştir. Arapçayı mükemmel şekilde bilen Mehmet Akif yaptığı meal çalışmasında ayetlerin Türkçe mealini başarılı bir şekilde vermiştir. Kur'an'ın Fatiha'dan başlayarak Tevbe suresi dâhil sadece dokuz suresini kapsayan meal çalışmasında Türkçe ile ayetler arasında birbirini tamamlayan mana bütünlüğü çok başarılı bir şekilde gerçekleşmiştir. Mehmet Akif hayatı boyunca tebliği ile beraber temsili yönleriyle de Kur'an'ın hizmetinde ve onun gösterdiği yolda çalışmış şahsiyettir. İster manzum isterse de mensur eserlerinde Kur'an ve Hz. Peygamberin hadislerinden bahsetmesi Mehmet Akif'in ne kadar Kur'an'a bağlı biri olduğunu ortaya koymaktadır.

Celâleyn tefsirinin Mehmet Akif'e nispet edilen mealdeki kaynak değerini Fatiha ve Bakara surelerini esas alarak incelediğimizde ve kaynaklarda Mehmet Akif'in Celâleyn tefsirini defalarca okuduğu bilgilerine ulaştık. Mehmet Akif'in meal çalışmasında Celâleyn tefsirinin tamamen etkisi altında kalmadığını ancak Celâleyn tefsirinin izlerini taşıdığını gördük. Verdiğimiz örneklerde bunu görmek mümkündür. Mehmet Akif, Celâleyn

tefsirinin metodunun yanı sıra kendisine has bir yöntem geliştirerek mealini şiirsel bir dille, biraz daha edebi yönü baskın bir yöntemle oluşturmuştur.

KAYNAKÇA

Abdülkadiroğlu, Abdülkerim. (1993). *Mehmed Akif'in Kur'an-ı Kerim'i Tefsiri Mev'ıza ve Hutbeleri*. Ankara: DİB Yayınları.

Arslan, şükrü. (2003). "Mahallî". *Türkiye Diyanet Vakfı İşlam Ansiklopedisi*. C. XXVII. Ankara: TDV Yayınları.

Aydar Hidayet. (1996). "Bir Kur'an Müfessiri Olarak Mehmet Akif". *Diyanet İlmi Dergisi*. C. XXXII. Sayı: 4. Ankara.

Bek, Kemal. (2007). *Mehmet Akif Ersoy Safahat*. İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınları.

Cerrahoğlu, İsmail. (1979). *Tefsir Usûlü*. Ankara: Elif Ofset.

Cündioğlu Dücan. (2000). *Bir Kur'an şairi – Mehmed Akif ve Kur'an Meali*. İstanbul: Birun Yayınları.

Çantay Hasan Basri. (1966). *Akıfname*. İstanbul.

Derman M. Uğur. (2003). "Mehmed İhsan Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İşlam Ansiklopedisi*, C. XXVIII, Ankara: TDV Yayınları.

Düzdağ, Ertuğrul. (2006). *Büyük şairimizin Aziz Hatırasına İştiklal Marşı ve Çanakkale şehidleri şiirlerinin Açıklaması -Hayat ve Eserlerine Dair Bir Girişle Birlikte-*, İstanbul: M.Ü.İ.F.V., M.A.A.M. Yayınları.

Düzdağ, Ertuğrul. (2009). *Mehmed Akif Mısır Hayatı ve Kur'an Meali*. İstanbul: şule Yayınları.

Düzdağ, Ertuğrul. (1989). *Mehmet Akif Hakkında Araştırmalar*. İstanbul: M.Ü.İ.F.V. M.A.A.M. Yayınları.

Düzdağ, Ertuğrul. (1979). *Safahat Tetkikleri Mehmed Akif'in Fikirleri*. İstanbul: Med Yayınları.

Edib, Eşref. (1960). *Mehmed Ákif Hayatı-Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*. İstanbul: Sebilürreşad Neşriyatı.

el-Mahallî Celâleddin - es-Süyûtî Celâleddin. (t.y.). *Tefsîrû'l-Celâleyn (Tefsîrû'l-Kur'âni'l-Azîm)*. C. I-II, Mısır: Dâru'l-Ahyâi'l-Kitâbi'l-Arabiyyetü.

Ersoy, Mehmet Âkif. 8 Mart 1912 (Miladi)/24 Şubat 1327 (Rumi)/19 Rebîulevvel 1330 (Hicri). "Tefsir-i Şerif". *Sebilürreşad*. C. 8-1. Sa. 183-1.

es-Sehâvî Ebû'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdurrahmân b. Muhammed. (t.y.). *ed-Đav'ü'l-lâmi' li-ehli'l-ğarni't-tâsi'*. C. VII. Beyrut: Dâru Mektebeti'l-Hayât.

es-Süyûtî Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî. (1967). *Hüsnü'l-muhâdara fî târihi Mısır ve'l-Kâhire*, C. I. Mısır: Dâru İhyâi'l-Kütübi'l-Arabiyye.

es-Süyûtî Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî. (1975). *et-Tehaddüs bi-ni'metillâh*. Thk.: E.M. Sartain, Cambridge: Cambridge University,

Ez-Zehebî Muhammed Huseyn. (1976). *Et-Tefsir ve'l-Müfessirun*, C. I-II. y.y.: Dâru'l-Kitâbu'l-Hâdis.

İmamoğlu, Abdulvahit. (1997). *İman ve Aksiyon Adamı Mehmet Akif*. İstanbul: Ravza Yayınları.

Kabaklı, Ahmet. (1970). *Mehmet Akif*, İstanbul: Toker Yayınları.

Karakoç, Sezai. (1968). *Mehmet Akif*. İstanbul: Yağmur Yayınları.

Kaytancı. Ali. (2007). *Mehmet Akif İstiklal Marşımız ve Milli Ruh*. Konya: Karatay Ticaret Odası Yayınları.

Konukçu, Mehmet Alim. (2012). *Mehmet Akif Ersoy – Safahat*. Konya: Kitapmatik Yayınları.

Mertoğlu, M. Suat. (2011). "Tefsîrû'l-Menâr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. XL, İstanbul.

Nalbantoğlu, Muhittin. (1981). *Mehmet Akif ve İstiklal Marşı*. İstanbul. Veli Yayınları.

Okay Orhan ve Düzdağ Ertuğrul. (2003). "Mehmed Âkif Ersoy". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. XXXVIII. Ankara: TDV Yayınları.

Özalp Suat Zühtü. (1968). *Mehmed Akif Ersoy Kur'an-ı Kerim'den Ayetler (Meal-Tefsir) Mev'izeler (Vaazlar)*. Ankara: Sevinç Matbaası.

Özkan, Halit. "Süyûti". (2010). *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. XXXVIII. İstanbul.

Öztürkmen Neriman Malkoç. (1990/1149). *M. Akif Ersoy ve Dünyası*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Rızâ M. Reşîd. (1947). *Tefsîrû'l-Kur'âni'l-Hakîm-Tefsirü'l-Menâ*. Kahire: 2. Basım. el-Hey'etü'l-Mısriyyetü'l-'Âmme.

Şen, Ercan. (2015). "İctimâi Tefsir Yaklaşımı Açısından Mehmet Âkif Ersoy'un Kur'an Yorumu". *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*. C.1. Sayı 2.

Şengüler İsmail Hakkı. (1992). *Açıklamalı Mehmed Akif Külliyyat*. C. I-X. İstanbul: Hikmet Neşriyat.

Şentürk Recep (editör). (2016). *Direnen Meal Akif Meali Uluslararası Sempozyum*. İstanbul: Mahya Yayınları.

Şentürk, Recep. (2012). *Kur'an Meali Mehmet Akif Ersoy*. İstanbul: Mahya Yayıncılık.

Tansel Fevziye Abdullah. (1991). *Mehmet Akif Ersoy Hayatı ve Eserleri*. Ankara: Polat Ofset Yayınları.

Turinay, Necmeddin. (2011). *Mehmet Akif Ersoy Şiir Külliyyatı Safahat*. Çev: Nicat Çavuş. Ankara: TOBB Yayınları.

Ünler, Fethi. (1972). *İstiklal Marşımız ve Mehmet Akif*. Konya: Fatih Matbaası.

Yılmaz, Kadir Okan. (2013). *Celâleyn Tefsiri Metin ve Tercüme*. İstanbul: Yasin Yayınevi.

д.ф.ф. Мурад Сефероглу

ИСТОЧНИК ЗНАЧЕНИЕ ТАФСИРА ДЖАЛАЛЕЙНА, ОТНОСИТЕЛЬНО ПЕРЕВОДУ АКИФА (НА ПРИМЕРЕ СУРЫ ФАТИХА И БАКАРА)

РЕЗЮМЕ

Предметом нашей статьи является рассмотрение сходства между тафсиром Джалалейна и толкованием, приписываемой Мехмету Акифу Эрсою, а также степень, в которой Мехмет Акиф извлекает выгоду из тафсира Джалалейна, основанной на сурах Фатиха и Бакара. Перевод, приписываемый Мехмету Акифу, начинается с суры Фатиха и продолжается до конца суры Тауба. В отличие от других переводов, написанных в то время, в переводе Мехмета Акифа на первый план выходит использование литературного языка. Эту работу Мехмета Акифа, который написал свой перевод, живя в Египте в качестве эмигранта, хранили в тайне почти четверть века. С исчезновением опасений, перевод Корана Мехмета Акифа, занял свое место в журналах, диссертациях, статьях, энциклопедиях и вызвал интерес исследователей.

Сообщается, что Мехмет Акиф прочитал тафсир Джалалайна девятнадцать раз. Поэтому нам пришлось включить в нашу статью авторов тафсира Джалалайна – Махалли и Сююти. В исследовании, прежде всего, даются краткие сведения об обоих авторах тафсира Джалалейна, их научных деяниях и краткой толкование Корана Мехмета Акифа. После этого были изучены перевод Корана Мехметом Акифом и метод, который он использовал при этой интерпретации. После этих вступительных замечаний перевод Корана Мехмета Акифа и тафсир Джалалейна были сопоставлены в контексте сур Фатиха и Бакара. В ходе этого сравнения были получены данные относительно того, в какой степени Мехмет Акиф получил пользу от тафсира Джалалейна и степени сходство. Что касается полученных результатов, то особый интерес, сходство, превосходство, отсылка или параллелизм к тафсиру Джалалейна наблюдались в переводе Корана, приписываемом Мехмету Акифу. Однако следует также сказать, что интерес или преданность Мехмета Акифа к тафсиру Джалалейна в толкование Корана не является слепым. Мехмет Акиф использовал метод тафсира Джалалейна в толкование Корана и создал собственный уникальный метод и стиль.

Ключевые слова: *Тафсир, тафсир Джалалейна, Мехмет Акиф Эрсой, толкование Корана, толкование Корана Акифа*

Dr. Murad Seferoglu

THE SOURCE VALUE OF CELÂLEYN TAFSİR IN MEHMET AKİF’S INTERPRETATION (IN THE EXAMPLE OF SURAH FATİHA AND BAKARA)

ABSTRACT

Our article aims to explore the similarities between the Celâleyn Tafsir and the interpretation associated with Mehmet Akif Ersoy as well as the extent of his utilization of the Celâleyn Tafsir, specifically focusing on Surahs Fatiha and Bakara. Mehmet Akif’s translation, which spans from Surah Fatiha to the end of Sura At-Tawba, stands out from other translations of that time due to its employment of a literary language. Despite facing various challenges, including living in exile in Egypt for many years, Mehmet Akif copyrighted his translation, which remained confidential for nearly twenty-five years. Once published without any reservations, this translation gained recognition in journals, theses, articles, and encyclopedias, piquing the curiosity of researchers. It is said that Mehmet Akif read the Celâleyn Tafsir nineteen times, thus necessitating the inclusion of Mahalli and Suyuti, the authors of the Celâleyn Tafsir, in our article.

The study begins by providing brief information about both authors of the Celâleyn Tafsir, discussing their scholarly contributions and highlighting Mehmet Akif’s tafsir. It then proceeds to examine Mehmet Akif’s translation of the Quran and the approach he employed in his interpretation. Following these introductory points, a comparison is made between Mehmet Akif’s interpretation of the Quran and the Celâleyn Tafsir, specifically focusing on Surahs Fatiha and Bakara. This analysis aims to determine the extent to which Mehmet Akif draws from the Celâleyn Tafsir and identifies any similarities between the two. The findings reveal a significant degree of interest, similarity, preference, reference, or parallelism in Mehmet Akif’s interpretation when compared to the Celâleyn Tafsir. However, it is important to note that Mehmet Akif does not blindly adhere to the interpretation of the Celâleyn Tafsir, as he incorporates his own unique method and style in his translation.

Keywords: *Tafsir, Celâleyn Tafsir, Mehmet Akif Ersoy, Quran’s translation, Akif’s Quran translation*